

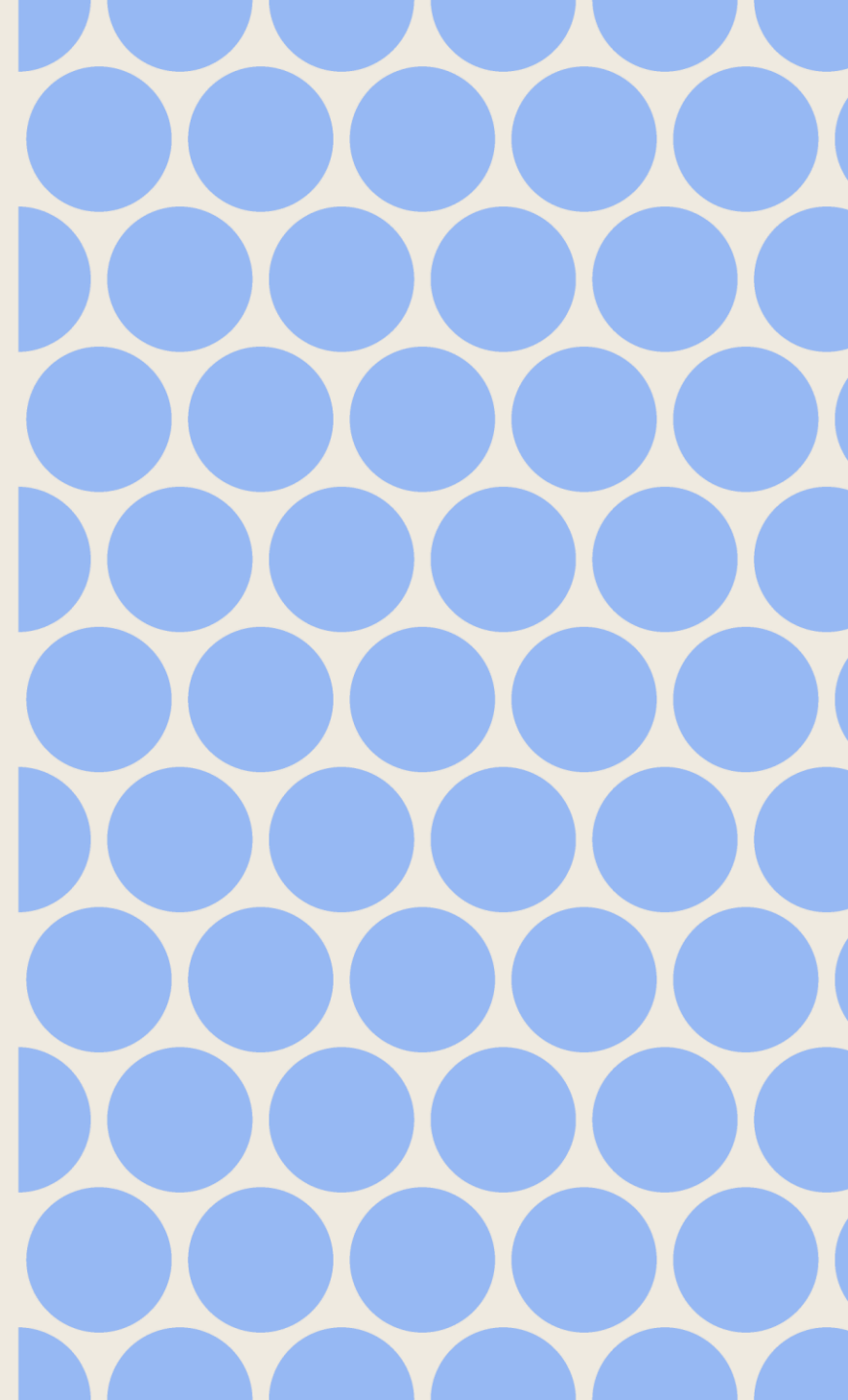


Sosiaali- ja
terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 124/2024 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuuleminen 14.10.2024

Hallitusneuvos Milja Tiainen





Nuoren ammatillista kuntoutusta koskevat ehdotukset

- Nuoren ammatillista kuntoutusta myönnetään 16–29-vuotiaille nuorille kuntoutuslaissa säädetyin edellytyksin. Myöntäminen ei edellytä sairaus- tai vammadiagnoosia.
- Kelan järjestämiä nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluja ovat tällä hetkellä Nuotti-valmennus, ammatillinen kuntoutusselvitys, koulutuskokeilu sekä työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus.
- Esityksessä ehdotetaan, että nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset tarkennettaisiin lakiin kuntoutuksen tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi lainsäätäjän alkuperäistä tarkoitusta vastaavasti opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.
- Sairaus- tai vammadiagnoosia ei jatkossakaan edellytettäisi.



Oikeus kuntoutusrahaan Nuotti-valmennuksen ajalta

- Nykyisin nuori voi saada kuntoutusrahaa Nuotti-valmennuksen ajalta, vaikka valmennustapaamiset toteutuvat harvakseltaan (noin kerran viikossa) ja ovat kestoaltaan lyhyitä (tunnin mittaisia) verrattuna muihin nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluihin sekä muihin Kelan ammatillisen kuntoutuksen palveluihin.
- Nuotti-valmennus on tapaamistoistuvuudeltaan ja intensiteetiltään verrattavissa esimerkiksi terapiaoihin ja harkinnanvaraiseen Oma väylä -kuntoutukseen, joiden ajalta ei pääsääntöisesti synny oikeutta kuntoutusrahaan.
- Esityksen mukaan osallistuminen nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisiin palveluihin (nykyisin Nuotti-valmennus) ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi kuntoutusrahaan.
- Niissä harvinaisissa tilanteissa, joissa valmennuksellinen palvelu matkoineen kestää vähintään neljä tuntia päivässä, kuntoutusrahaa voitaisiin edelleen myöntää.



Muut kuntoutusrahoja koskevat ehdotukset

- Nuoren ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta voitaisiin jatkossa maksaa kuntoutusrahaa lähtökohtaisesti enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden.
- Nuoren kuntoutusrahaa myönnettäisiin jatkossa odotus- ja väliajalta tarveharkinnan perusteella.
- Samalta ajalta ansaitut palkka- ja yrittäjätulot sovitettaisiin osittain yhteen nuoren kuntoutusrahan kanssa.
- Opintotukea ei jatkossa myönnettäisi, jos henkilö saa samalta ajalta Kelan kuntoutusrahaa.



Esityksen tavoitteet

- Esitys on osa hallituksen valitsemaa kokonaisuutta julkisen talouden vahvistamiseksi.
- Esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan oppivelvollisuuden pidennyksestä johtuvat mahdolliset päällekkäisyydet ammatillisen kuntoutuksen etuuksissa poistetaan.
- Esityksen tavoitteena on turvata jatkossakin nuorten pääsy tarkoituksenmukaisiin ja tarpeellisiin ammatillisen kuntoutuksen palveluihin oikea-aikaisesti ja ilman sairaus- tai vammadiagnoosia sekä tukea ja kannustaa nuoria etenemään opiskelu- ja työllistymispolulla.
- Esityksellä tavoitellaan Kelan kuntoutusrahoja koskevan sääntelyn selkeyttämistä ja yksinkertaistamista. Nuoren ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahaa ja nuoren kuntoutusrahaa koskevat ehdotukset yhtenäistäisivät kuntoutusrahoja koskevaa sääntelyä.



Taloudelliset vaikutukset

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

- Esityksen säästövaikutus julkiseen talouteen olisi yhteensä noin 29,3 miljoonaa euroa vuositasolla.

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

- Esityksen seurauksena työttömyysetuuden uusia saajia tulisi arviolta noin 1 300 vuositasolla.
- Yleisen asumistuen saajia olisi vuositasolla arviolta noin 1 500 nykyistä saajaa, joilla tuki nousisi, ja todennäköisesti tulisi myös uusia saajia.
- Toimeentulotuen saajia olisi vuositasolla arviolta noin 2 500 nykyistä saajaa, joilla tuki nousisi. Heillä toimeentulotuki kasvaisi arviolta noin 500 eurolla kuukaudessa, ja todennäköisesti tulisi myös uusia saajia.



Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

- Nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytysten tarkentamisen seurauksena osa niistä kuntoutusta hakeneista nuorista, joiden kohdalla myöntämisedellytykset eivät täytyisi, hakeutuisi muiden palvelujen piiriin, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon tai nuorisotyön asiakkaiksi tai oppilaitosten tarjoamien tukitoimien piiriin.
- Oikea-aikainen ohjautuminen nuoren kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin olisi eduksi nuorten palvelutarpeisiin vastaamisen näkökulmasta. Tämä kuitenkin edellyttää, että nuorten tarvitsemia palveluja on eri järjestäjätahoilla riittävästi ja oikea-aikaisesti tarjolla.
- Toisaalta kuntoutusrahaoikeuden poistuminen Nuotti-valmennuksen ajalta voi vähentää nuorten hakeutumista Nuotti-valmennukseen.
- Kuntoutusrahaoikeuden poistuminen valmennuksellisten palvelujen ajalta kannustaisi nuoria ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi työvoimaviranomaiseen työvoimapalvelujen piiriin pääsemiseksi ja työttömyysetuuden hakemiseksi ja saamiseksi. Tämä olisi eduksi nuorten tulevan työllistymisen kannalta.



Vaikutukset vammaisiin henkilöihin

- Erityisesti nuoren kuntoutusrahaan ja opintotukeen kohdistuvat ehdotukset vaikuttavat vammaisten henkilöiden etuuksien saamiseen ja etuuksien määrään ja siten heidän toimeentuloonsa. Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutukset vammaisten henkilöiden toimeentuloon arvioidaan kuitenkin melko vähäisiksi.
- Lisäksi on otettava huomioon, että yhdessä kansaneläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeen, sairauspäivärahan ja Kelan kuntoutusrahan alaikärajan nostoa koskevan hallituksen esityksen (HE 125/2024 vp) kanssa yhteisvaikutukset vammaisten nuorten toimeentuloon kokonaisuutena ovat suuremmat.
- Osalla vammaisista nuorista nuoren kuntoutusrahaan ehdotetut muutokset voivat heikentää mahdollisuuksia työskennellä opintojen ohella lukukausien aikana ja opintojen loma-aikoina ja siten saada tarvittavaa työkokemusta, joka edistäisi työllistymistä opintojen jälkeen.



Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

- Ehdotetut tarkennukset nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiin säilyttäisivät kyseiset palvelut syrjäytymisvaarassa oleville 16–29-vuotiaille nuorille.
- Verrattuna hallitusohjelman sisältämään vaihtoehtoon, jonka mukaan ammatillisen kuntoutuksen myöntäminen nuorille edellyttäisi jatkossa aina sairaus- tai vammadiagnoosia, valittu vaihtoehto turvaisi laajemmin nuorten oikeuden päästä ammatilliseen kuntoutukseen tarpeen mukaan, tarkoituksenmukaisesti ja oikea-aikaisesti.
- Kuntoutusrahaoikeuden rajoittaminen olisi heikennys sosiaaliturvaoikeuksia ja myös kuntoutusoikeutta koskevien perus- ja ihmisoikeuksien tosiasiallisen toteutumisen näkökulmasta.
- Ehdotetun muutoksen arvioidaan johtavan siihen, että osa Nuotti-valmennukseen osallistuvista nuorista olisi jatkossa viimesijaisen toimeentulotuen tai perheenjäsenten elatuksen varassa, koska heille ei tosiasiallisesti muodostuisi oikeutta esimerkiksi työttömyysetuuteen.
- On myös mahdollista, että osa haavoittuvassa asemassa olevista nuorista jättäisi kokonaan hakeutumatta Nuotti-valmennukseen.



Yhdenvertaisuusvaikutukset

- Nuotti-valmennuksen aikaisessa kuntoutusrahaoikeudessa voidaan katsoa olevan kyse syrjäytymisvaarassa olevien nuorten positiivisesta erityiskohtelusta. Nuotti-valmennuksen aikaisen kuntoutusrahaoikeuden rajoittaminen kaventaisi positiivisen erityiskohtelun alaa.
- Muissa tapaamistoistuvuudeltaan ja intensiteetiltään vastaavissa kuntoutuspalveluissa olevat kuntoutujat voivat olla toimintakyvyltään, elämäntilanteeltaan ja syrjäytymisriskiltään Nuotti-valmennukseen osallistuvia nuoria vastaavissa tilanteissa, vaikka heillä ei nykyisin olekaan oikeutta kuntoutusrahaan.
- Vaikka kuntoutusrahaoikeutta rajoitettaisiin, syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumista suhteessa muihin nuoriin turvaisivat jatkossakin nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelut, joita kohdennettaisiin nimenomaisesti heille.
- Toisaalta Nuotti-valmennuksen aikaisen kuntoutusrahaoikeuden rajoittamisen voidaan arvioida heikentävän jossain määrin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumista suhteessa nuoriin, joilla ei ole vastaavaa toimintakyvyn heikentymistä, siitä johtuvaa kuntoutustarvetta ja kuntoutuksen aikaisen toimeentuloturvan tarvetta.
- Kokonaisuutena Kelan kuntoutusrahoja saavat olisivat jatkossa keskenään nykyistä yhdenvertaisemmassa asemassa.

Kiitos!



Sosiaali- ja
terveysministeriö